

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Katedra politologie

*Nacionálně - populistické politické strany
v České republice: příčiny neúspěchu,
podmínky etablování*

Bakalářská práce

Tomáš Enter

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

UČO: 363704

Obor: Politologie – Bezpečnostní a strategická studia

imatrikulační ročník 2009

Brno, 2012

Prohlášení o autorství práce:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Nacionálně – populistické politické strany v ČR: příčiny neúspěchu, podmínky etablování* vypracoval samostatně a použil jen zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Brně dne 31. 3. 2012

Tomáš Enter

Poděkování:

Na tomto místě chci poděkovat Doc. PhDr. Stanislavu Balíkovi Ph.D. za jeho rady a připomínky, které mi pomohly při vypracování předkládané bakalářské práce.

Obsah

1. ÚVOD.....	- 5 -
2. VYMEZENÍ POJMŮ	- 7 -
2.1. Nacionalismus.....	- 7 -
2.2. Populismus	- 8 -
2.3. Nacionální populismus	- 9 -
2.4. Krajní pravice	- 10 -
2.5. Radikalismus.....	- 12 -
2.6. Extremismus	- 13 -
3. PŘEHLED NACIONÁLNĚ – POPULISTICKÝCH POLITICKÝCH STRAN PO ROCE 1993	- 14 -
3.1. Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa.....	- 15 -
3.2. Právo a Spravedlnost.....	- 18 -
3.3. Národní sjednocení	- 20 -
3.4. Národní strana.....	- 21 -
3.5. Suverenita – Blok Jany Bobošíkové	- 23 -
4. PŘÍČINY NEÚSPĚCHU	- 25 -
4.1. Historické determinanty.....	- 25 -
4.2. Slabé nacionální citění.....	- 27 -
4.3. Etnická homogenita země	- 29 -
4.4. Existence politických alternativ	- 30 -
5. PODMÍNKY ETABLOVÁNÍ	- 31 -
5.1. Zhoršení sociální, politické a ekonomické situace	- 31 -
5.2. Integrace do jednoho subjektu	- 32 -
5.3. Dostatek prostředků na činnost	- 33 -
5.4. Charismatický vůdce.....	- 34 -
5.5. Oslovení vhodného elektorátu	- 34 -
5.6. Pragmatická politika	- 35 -
6. ZÁVĚR	- 36 -
7. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	- 38 -
8. SEZNAM ZKRATEK.....	- 41 -

Počet znaků: 80 826 včetně mezer

1. ÚVOD

Česká republika patří mezi jeden z mála států v Evropě, v jehož stranickém systému dlouhodobě absentuje relevantní¹ nacionálně - populistická politická strana. Podíváme – li se na okolní země, tak snad s výjimkou Spolkové republiky Německo najdeme v každém státě významnou politickou sílu s touto profilací. V Polsku jde bezesporu o jednu ze dvou dominantních stran; Právo a Spravedlnost (PiS). V Rakousku se nachází hned dvě nacionálně – populistické politické strany; Svobodomyslná strana Rakouska (FPÖ) a z ní odtrhnuví se Svaz pro budoucnost Rakouska (BZÖ). Na sousedním Slovensku zase až do předčasných voleb v březnu 2012 působila v parlamentu Slovenská národní strana (SNS). Nacionálně – populistický charakter mělo do jisté míry, dnes již marginální, Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS, resp. ĽS-HZDS). Z jakého důvodu se tedy stranám podobného ražení v ČR dlouhodobě nedaří²? Jedná se o stav neměnný, nebo je možné jej za určitých okolností změnit? Bakalářská práce s názvem *Nacionálně - populistické politické strany v České republice: příčiny neúspěchu, podmínky etablování*, se pokusí v rámci svých možností na tyto a další související otázky co nejlépe odpovědět.

Tématem následující kapitoly je primárně vymezení termínů nacionalismus, populismus a konečně nacionální populismus, jenž představuje fundament celého textu. Následně bude zmíněno, co mají nacionálně – populistické strany navzájem společného a v jaké části stranicko - politického spektra se přibližně nachází. Sekundárně zmíníme rovněž politologické teorie krajní pravice, radikalismu a extremismu, které mají s tématem rovněž co dočinění.

Třetí část bude patřit vybraným nacionálně - populistickým politickým stranám po roce 1993, ať zaniklým nebo stále existujícím, které se v minulosti pokoušely nebo stále ještě pokoušejí se svým programem uspět tváří v tvář konkurenci. V této kapitole se zaměříme na historii, programovou profilaci a volební (ne)úspěchy jednotlivých uskupení (zejména parlamentní a evropské volby). Největší pozornost pak logicky náleží politickému subjektu

---

¹ V tomto smyslu strana zastoupená v Parlamentu České republiky. Do budoucna je možné, že některá nacionálně – populistická politická strana do Sněmovny nebo Senátu vstoupí, avšak nebude relevantní dle Sartoriho, tj. subjekt bez 1) koaličního nebo 2) „vyděračského“ potenciálu (Sartori 2005).

² Paradoxní je, že v rámci ultrapravicových politických stran, minimálně dočasně, uspěla Dělnická strana, resp. její nástupnický subjekt Dělnická strana sociální spravedlnosti, ačkoli se tato dlouhodobě jeví jako nejextrémnější z celého krajně – pravicového politického spektra. Jak bude později zmíněno, DS, ani DSSS svým profilem neodpovídá námi vymezení oblasti a svou celkovou pozicí se ocitá „za“ stranami, které, sice s výhradami, ale přesto přijímají současný politický a ústavní systém.

Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, který jako jediný ze všech působil v nejvyšších patrech české politiky, a to až do roku 1998.

Ve čtvrté kapitole se pokusíme zjistit, proč nacionálně - populistické politické strany v ČR příliš neuspěly. Věnovat se budeme jak faktorům, které mohly ovlivnit subjekty samotné, tak skutečnostem, které jsou charakteristické pro místní voliče i celou společnost. Z těchto důvodů bude v určité míře nezbytné, podívat se na celý problém i z perspektivy jiných sociálně – vědních oborů.

Předposlední část se bude snažit definovat, za jakých podmínek se může podařit do stranického systému České republiky etablovat politickou stranu, která bude svou ideově – programatickou rovinou spadat do oblasti nacionálně – populistických politických formací. Podobně jako v předchozí kapitole, tak i zde, přijdou ke slovu politologii příbuzné vědy.

Závěrečná kapitola bakalářské práce „*Nacionálně - populistické politické strany v České republice: příčiny neúspěchu, podmínky etablování*“ přinese přehlednou a komplexní sumarizaci přechozích zjištění. Rovněž nastíní další témata a otázky, kterými je vhodné se v souvislosti s nacionálně – populistickými stranami zabývat.

Předkládaný text patří svou povahou jednak mezi práce deskriptivní (uvedení teoretických konceptů, popis a charakteristika nacionálně – populistických stran po roce 1993), a zároveň analytické (hledání příčin neúspěchu a podmínek pro potenciální etablování nacionálně – populistických subjektů ve stranickém systému České republiky). Vychází z odborné literatury, studií či jiných relevantních materiálů (webových stránek, dokumentů atd.). Všechny uvedené výsledky politických stran v ČR pochází z volebního serveru Českého statistického úřadu Volby.cz. Pro účely bakalářské práce byly provedeny také nestandardizované rozhovory s dvěma někdejšími představiteli politických stran (místopředsedou Národní strany pro Moravu a Slezsko a členem předsednictva Národního sjednocení), jejichž výstup bude na příslušných místech zveřejněn.

2. VYMEZENÍ POJMŮ

2.1. Nacionalismus

Slovo národ (z lat. nasci) se objevilo již ve 13. století. V roce 1789 užil prvně v tisku pojem „nacionalismus“ francouzský kněz Augustin Barruel. Jako ideologie, přesněji řečeno politická doktrína, začal být nacionalismus (národovectví) chápán až v polovině 19. století. V obecné rovině jde o názor, jenž považuje národ za nejvýznamnější jednotku politické organizace. Předpokládá totiž, že lidstvo se přirozeně dělí na jednotlivé národy a každý národ by měl představovat svébytnou entitu, která má jako jediná legitimní právo určovat si svou vládu. V ideálním případě by měl žít každý národ v samostatném politickém útvaru. V případě národního státu by se státní příslušnost rovnala příslušnosti národní. Základem nacionalismu je patriotismus neboli vlastenectví, které mu dodává emoční náboj (Heywood 2008). Asi nejznámějším kritikem nacionalismu je Ernest Gellner, který postuloval, že nacionalismus formoval národy a nikoli naopak (Gellner 2003).

Nacionalismus představuje poměrně složitý fenomén. Během času jej v té či oné podobě akcentovaly snad všechny významné politické proudy; od liberalismu, konzervatismu a socialismu až k fašismu a komunismu. Jedinou výjimkou je pravděpodobně anarchismus³, který dělení na národy a státy ze zásady neuznává (Heywood 2008). Podle Charváta (2007) můžeme nalézt 4 základní varianty politického nacionalismu: 1) liberální nacionalismus 2) konzervativní nacionalismus 3) expanzivní nacionalismus a 4) protikoloniální nacionalismus. S nacionálně – populistickými stranami nejvíce konvenuje nacionalismus konzervativního typu, proto se budeme zabývat již výhradně jím.

Konzervativní pravice hleděla na počátku 19. století na vzestup nacionalismu s krajní nedůvěrou, ba přímo odporem. Nelze se divit; Velká francouzská revoluce a její ideje přímo ohrožovaly dosavadní společenské zřízení. Postupem času někteří státníci jako např. pruský kancléř Otto von Bismarck či britský premiér Benjamin Disraeli vzali nacionalismus na milost a vtiskli mu konzervativní obrysy. Skrze nacionalismus tak mohli obhajovat soudobý politický systém i tradiční společenské hodnoty. Tím, že v jejich vizi národa měla své místo také dělnická třída, dokázali čelit, z jejich pohledu podvratným, snahám nově se etablojících

---

³ Kromě tzv. „nacionálního anarchismu“. V mnoha ohledech se vymyká pravo - levému dělení a naprostá většina anarchistů tento směr odmítá. Více o něm: <http://www.national-anarchist.net>.

socialistů, kteří hlásali třídní a společenskou revoluci. V 2. polovině 20. století prosazovali na evropském kontinentě konzervativní nacionalismus např. francouzský prezident Charles de Gaulle nebo britská ministerská předsedkyně Margaret Thatcherová. Francouzský státník ve formě „gaullismu“ (silné vůdcovství opřené o vůli lidu, suverénní stát, vlastenectví, návrat řádu a autority do společnosti...), „Železná lady“ pak v idejích „thatcherismu“ (kombinace ekonomicky liberálních myšlenek volného trhu a mocného státu, patriotismu spolu s odporem k vyššímu stupni evropské integraci nad rámec hospodářské spolupráce...). Z výše zmíněných charakteristik vyplývá, že konzervativní nacionalismus má do značné míry povahu nostalgickou. Poukazuje na slavná místa národních dějin a odvolává se na nutnost uctívat tradice zděděné po předcích. Významnou úlohu sehrává v časech, kdy dochází k oslabování či přímo ohrožení národní identity (Charvát 2007, Heywood 2008).

V dnešní době bývá nacionalismus obecně mnohými označován jako něco a priori negativního. Uvědomíme – li si však, že jde patrně o nejúspěšnější novodobou politickou doktrínu, jejíž tvář vždy byla a stále je velmi různorodá, není tento postoj rozhodně na místě (srov. Heywood 2008, Hroch 2009).

2.2. Populismus

Podle Charváta (2007: 71): *„populismus není politická ideologie. Populismus představuje styl politické propagandy, která se obrací na „obyčejného člověka“, slibuje ho ochraňovat před „zkorumpovanými politickými elitami“ a „státní byrokratickou mašinérií“ na jedné straně a na druhé straně mu nabízí rychlá a jednoduchá řešení stávajících společenských problémů“.* Přitom poukazuje, že *„fixace na „obyčejného člověka“ je pro populismus klíčová, zatímco schopnost dosahovat slibovaných řešení diskutabilní. Populismus se často spojuje s radikálními až extrémními politickými názory, avšak z obou politických křídel. Existují proto pravicoví i levicoví populisté. Populismus lze ovšem oprávněně vnímat jako politickou techniku, kterou do určité míry používají všechny politické strany včetně těch etablovaných“.*

Populisté na společnost nahlíží jako na homogenní útvar. Do značné míry pomíjejí individuální preference jednotlivých lidí, sociálních a zájmových skupin. Jejich rétorika reflektuje přesvědčení, že lid je schopen vyjadřovat společnou vůli a kolektivní zájem (Abts – Rummens 2007, citováno dle Smolíka et al. 2009).

Politický populismus staví „hlas lidu“ na piedestal a zpravidla požaduje vychýlení nebo dokonce přeměnu standardní zastupitelské demokracie směrem k modelu demokracie přímé. Jedná se tak v jistém smyslu o jakousi krajní verzi demokracie. V praxi nebývá nikterak výjimečné, pokud tento systém využije nějaká charismatická a autoritativní osobnost. V kombinaci s nevyzrálostí společnosti a její ochotou přistoupit na styl „chléb a hry“ se systém přímé demokracie může paradoxně stát předstupněm k některé verzi režimu nedemokratického. Na druhou stranu je nutné přiznat, že za „populismus“ mohou být někdy prohlášeny i nepohodlné politické názory, protože poukazují na problémy, kterými se elity daného režimu nechtějí záměrně zabývat. (Miller ed. 2003).

S nacionálním populismem souvisí zejména tzv. „pravicový“ populismus. Tento politický směr staví na 1) nativismu⁴ 2) autoritářství a 3) populismu (Mudde 2007, citováno dle Smolíka et al. 2009).

2.3. Nacionální populismus

Na základě výše zmíněného můžeme konstatovat, že platforma nacionálního populismu v sobě kombinuje nacionalismus (zejména konzervativní provenience) a pravicový populismus⁵. Pro takto profilované politické formace bývá typický zvýšený důraz na témata typu: imigrace, bezpečnost, identita, tradice, národní suverenita⁶, antikomunismus apod. (srov. Mareš 2003, Charvát 2007). Je logické, že jednotlivé nacionálně – populistické strany akcentují tato signifikantní témata v různé míře. Zároveň je možné vysledovat výrazné rozdíly mezi formacemi ze západní Evropy a subjekty pocházejícími z Evropy „postkomunistické“. Zatímco západoevropské strany brojí především proti imigraci ze zemí tzv. „Třetího světa“, nacionálně – populistické strany ze střední a východní Evropy tyto problémy zatím příliš nemají a zaměřují se na domácí etnické minority. V tomto případě může jít buď o menšiny ze sousedních zemí (např. maďarská menšina na Slovensku) nebo o menšiny, které se v hojně

---

⁴ V tomto smyslu se jedná o politickou ideologii, která prosazuje vizi, aby v jednotlivých státech žili výlučně jejich původní obyvatelé (=národ). Importované názory a osoby (přistěhovalce) pak vnímá jako potencionální hrozbu pro zbytek homogenní společnosti (Mudde 2007, citováno dle Smolíka et al. 2009)

⁵ Jak se později dozvíme, některé strany běžně kombinují populismus pravicový s populismem levicovým (sociálním). V České republice patřilo mezi typické představitele SPR – RSČ (Mareš 2003).

⁶ Někteří komentátoři označují paušálně tyto strany jako „anti - evropské“, což nelze přijmout. Ačkoli je euroskepse různé intenzity jejich integrální součástí, a priori se nevyhýbají všem formám kooperace. Nacionální populisté mohou podporovat např. ideu „Evropy národů“ od Charlese de Gaulla.

míře nachází v naprosté většině zemí střední a východní Evropy (typicky Romové). Podobné je to v případě antikomunismu; z historicky daných důvodů představuje na Západě jistě slabší mobilizační prvek než na Východě. Rozdíly panují rovněž v představách o fungování ekonomiky. Nacionálně – populistické strany západní Evropy zpravidla akceptují vyšší míru fungování volného trhu a nižší míru přerozdělování. Některé z nich dokonce původně vznikly primárně za tímto cílem⁷. Obdobné strany ze střední a východní Evropy jsou pak k ekonomickému liberalismu skeptičtější a požadují více státního dirigismu. Jejich postoj je mj. způsoben zkušeností s hospodářskou transformací v 90. letech 20. století, která v některých postkomunistických zemích neproběhla právě úspěšně (Fiala, Mareš, Sokol 2007, Smolík et al. 2009). Obecně lze říci, že nacionální populisté ze západní Evropy vytvářejí kultivovanější dojem než jejich „kolegové“ z Východu.

Nacionálně – populistické politické strany se ponejvíce nachází v krajně – pravicové stranické rodině⁸, konkrétně v její umírněnější větvi. Nezřídka však zasahují nebo přímo spadají i do rodiny konzervativních⁹ stran. Vyskytují se také v rámci stran regionalistických a etnických¹⁰. Není výjimkou, že některé z nich bývá pro jejich charakter obtížně vůbec do nějaké rodiny zařadit¹¹.

2.4. Krajní pravice

Krajně – pravicová stranická rodina je, pakliže o ní lze vůbec hovořit, patrně nejvíce heterogenní stranickou rodinou ze všech¹². Subjekty, které k ní jsou řazeny, se totiž velmi často vymezují ideově navzájem proti sobě (i v rámci jednotlivých států), což činí situaci ještě

---

⁷ Např. v Norsku dlouhodobě etablovaná Pokroková strana vznikla jako protestní formace proti vysoké daňové progresi, která je pro skandinávské státy typická (Strmiska et al. 2005).

⁸ Budeme vycházet z von Beymeho konceptu stranických rodin, byť byl původně vytvořen pro oblast západní Evropy. S určitou opatrností je možné jej aplikovat i na stranický systém České republiky. (Hloušek, Kopeček 2010). Ačkoli von Beyme použil termín „extrémní pravice“, v bakalářské práci budeme, i s ohledem na další koncepty, operovat s ustálenějším termínem „krajní pravice“.

⁹ V zahraničí se jedná např. o Švýcarskou lidovou stranu, případně již zaniklou italskou Národní alianci. V České republice k nim patří např. Právo a Spravedlnost.

¹⁰ Ze zemí západní Evropy můžeme jmenovat např. Vlámský zájem nebo Ligu severu. Na domácí scéně k nim patřila, s určitou rezervou, Moravská národní strana (Pšejja 1999).

¹¹ Např. nizozemské strany; již zaniklá Listina Pima Fortuyna a aktuálně poměrně úspěšná Strana pro svobodu. V České republice můžeme hovořit o Suverenitě – Bloku Jany Bobošíkové.

¹² Pomineme – li „zbytkové“ kategorie, s nimiž někteří politologové (např. von Beyme) pracují.

více nepřehlednou. I přesto lze vysledovat některé shodné prvky, které, alespoň rámcově, konstituují krajní pravici jako jeden celek¹³ (Fiala, Mareš, Sokol 2007).

Konceptů, jak krajní pravici (ultrapravici)¹⁴ uchopit, je celá řada. Charvát (2007: 18) tvrdí, že „v praxi se termín ultrapravice používá pro souhrnné označení skupin sahajících od ultrakonzervativního nacionalismu přes pravicový populismus až k neofašismu a neonacismu“. Jako příklad pravicově – populistických stran, které spadají do námi vymezené kategorie nacionálně – populistických uskupení, uvádí kupříkladu rakouskou Svobodomyšlnou stranu či domácí Sdružení pro republiku – Republikánskou stranu Československa.

Italský politolog Pierro Ignazi naopak v rámci krajní pravice rozlišuje dva proudy. První představují tzv. „staré tradiční strany“. Mezi ně patří např. Německá lidová unie nebo Britská národní strana¹⁵, které mají podle autora stále určité vazby na fašistické nebo nacistické dědictví. Druhý proud je tvořen tzv. „novými postindustriálními stranami“ typu francouzské Národní fronty či Dánské lidové strany (Ignazi 2003). Právě strany druhého typu patří do oblasti nacionálně – populistických uskupení.

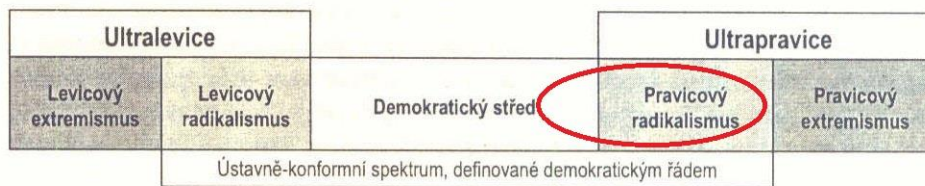
Miroslav Mareš (2003) pojímá krajní pravici jako souhrn pravicově radikálních (ještě demokratických) a pravicově extremistických (už nedemokratických) subjektů a názorů. Radikalismus a extremismus se přitom odvozuje od současné liberální demokracie. Ke své argumentaci pak využívá model německého politologa Richarda Stösse:

---

¹³ Současná krajní pravice klade dominantní akcent na témata, jako jsou: 1) národní zájmy 2) ochrana domorodého obyvatelstva před důsledky imigrace 3) odpor vůči zneužívání sociálního státu 4) tvrdá trestní politika 5) nesouhlas se směřováním soudobé evropské integraci. Na tato témata upozorňuje, s nižší intenzitou, i řada konzervativních stran (Fiala, Mareš, Sokol 2007).

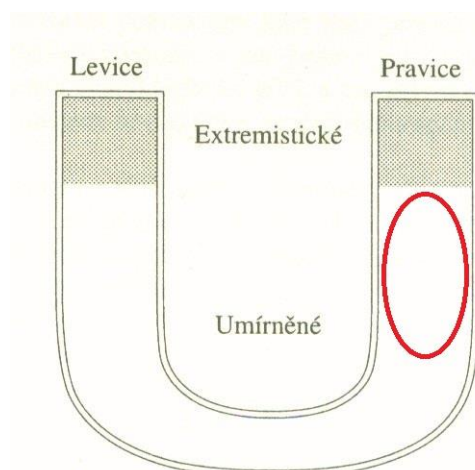
¹⁴ Většina autorů označuje fašismus a nacismus za krajně pravicové proudy. Ač existují relevantní důvody, proč tento přístup kvalifikovaně rozporovat, budeme se řídit mainstreamovým pohledem na věc (srov. Mareš 2003).

¹⁵ Postupem času BNP překonala původní neonacistický charakter a dnes již patří ke „standardním“ pravicově populistickým politickým formacím v západní Evropě (srov. Hainsworth 2008).

Převzato z Mareše (2003: 33), upraveno autorem bakalářské práce.

Podle Uwe Backese (1989), na kterého rovněž odkazuje Miroslav Mareš, však není politické spektrum lineární, nýbrž svým tvarem připomíná podkovu. Pravicové a levicové extrémy jsou si tak blíže, než by z prvního modelu mohlo být patrné.

Převzato z Mareše (2003: 45), upraveno autorem bakalářské práce. Elipsa, stejně jako u prvního modelu, znázorňuje, v jaké části spektra se nacionálně – populistické strany mohou přibližně nacházet.

2.5. Radikalismus

Mimo rámec akademické obce se s termíny jako jsou politický radikalismus a extremismus operuje velmi volně a nezřídka jsou používány jako synonyma. V tomto ohledu „vynikají“ zejména mainstreamová média¹⁶. Ještě než přistoupíme k definici samotné, je dobré připomenou, že termín radikalismus nabýval během času rozličných podob. Na přelomu 18. a 19. století představovali radikálové levicovou a tzv. „pokrokovou“ opozici vůči

¹⁶ Např. internetový zpravodajský server Novinky.cz (<http://www.novinky.cz/domaci/260599-v-cesku-je-kolem-4000-pravicovych-extremistu-utoku-na-romy-pribude.html>).

stávajícímu uspořádání. Jejich oponentem byla v prvé řadě tehdejší pravice, tj. konzervativci¹⁷ (Miller ed. 2003). Radikální strany v tomto slova smyslu se udržely např. ve Francii až do současnosti¹⁸. Ačkoli se jejich názory na ekonomické otázky mohou lišit, mají minimálně jeden společný cíl, a to důslednou laicizaci veřejného prostoru (Perottino 2005).

Termín radikalismus (z lat. radix = kořen) je: „*označením politických postojů, jež nevedou k odstranění demokratického politického uspořádání a pohybují se v rámci jeho ústavního vymezení, byť třeba na jeho okraji*“ (Fiala ed. 1998: 11). Miroslav Mareš tvrdí, že: „*politický radikalismus lze definovat jako abstraktní prostor, v jehož rámci jsou na základě výrazné nespokojenosti s pluralitním uspořádáním a mírou zabezpečení práv a svobod či povinností pro jednotlivé části společnosti zastávány postoje a názory, které jsou velmi kritické k formě demokratického uspořádání, přičemž je požadována její důsledná změna. Ačkoliv nedochází k paušálnímu zavržení demokracie a jejích základních hodnot, principů a mechanismů, určité hodnoty, práva či plnění povinností jsou alespoň v dílčích aspektech zpochybňovány. Při prosazení radikálních cílů jsou využívány nestandardně populistické a akční metody agitace, jsou však respektovány základní demokratické mechanismy a monopol státu na fyzické násilí*“ (Mareš 2003: 34). Radikálové tak projevují odstředivé tendence, ačkoli nedosahují hranic politického extremismu. Na jednu stranu mohou být jejich myšlenky a názory pro daný režim jakýmsi „oživením“, na druhou stranu je nezpochybnitelně demokratické síly, leckdy oprávněně, považují za latentní nebezpečí. Poslední, co nás může u politického radikalismu zajímat je skutečnost, že přechod mezi demokratickým středem / radikalismem a radikalismem / extremismem nelze zpravidla úplně přesně definovat (Mareš 2003).

2.6. Extremismus

Ačkoli nejsou (pravícově) extremistické (z lat. extremus = nejzazší) politické subjekty tématem této práce, je nutné se tomuto fenoménu, alespoň v míře nezbytné, věnovat. Podle německých politologů Eckharta a Jesseho je „*politický extremismus antitezí k demokratickému ústavnímu státu*“ (Eckhart a Jesse 2002, citováno dle Mareše 2003). Jak správně připomíná Černý (2008), extremismus je pojem politologický nikoli právní. Přesto

---

¹⁷ Dnes již není vyloučeno, aby kupříkladu tradicionalističtí konzervativci zastávali ve vztahu k současnému západnímu stylu života a myšlení radikální, resp. radikálně – pravícové, postoje (srov. Mareš 2003).

¹⁸ Jedná se zejména o Parti Radical (<http://www.partiradical.net/>) a Parti Radical de Gauche (<http://www.planeteradicale.org/>).

může každý stát, v závislosti na svém charakteru, vymezit, co považuje a nepovažuje za extremistické názory a činy¹⁹. V České republice se výše zmíněnou otázkou zabývá především Ministerstvo vnitra²⁰.

Z hlediska domácích politických stran bývá za pravicově extremistickou nejčastěji označována Dělnická strana. K jejímu rozpuštění došlo 17. února 2010, kdy Nejvyšší správní soud na podruhé vyhověl návrhu vlády ČR. Byť šlo o krok do jisté míry kontroverzní, o jejím zařazení do pravicově extremistického spektra hovořila dlouhodobě řada odborníků. Vedení dosavadní Dělnické strany přešlo před parlamentními volbami 2010 s většinou členské základny do Dělnické strany sociální spravedlnosti (Mareš, Vejvodová 2010). Soudobá DSSS se sice snaží nepůsobit na první pohled „extremisticky“, avšak z mnoha důvodů²¹ nelze předpokládat, že by provedla rozhodnou transformaci směrem k celkové pro – demokratické orientaci. Proto nebude ani Dělnická strana, ani její přímá pokračovatelka Dělnická strana sociální spravedlnosti do přehledu stran, v rámci bakalářské práce *„Nacionálně – populistické politické strany v České republice: příčiny neúspěchu, podmínky etablování“*, zahrnuta.

3. PŘEHLED NACIONÁLNĚ – POPULISTICKÝCH POLITICKÝCH STRAN PO ROCE 1993

V České republice působilo nebo stále ještě působí celkem 5 významnějších nacionálně – populistických politických stran²². Ačkoli míra jejich politického radikalismu byla a je různá, můžeme je v zásadě všechny zařadit do spektra celkově pro - demokratických stran.

---

¹⁹ V případě ČR panuje zřetelná asymetrie mezi postihováním obou konců názorového spektra; na krajní pravici (nejen neonacisty) se používají zpravidla přísnější měřítko než na ultralevici.

²⁰ Pracovní definici je veřejně k dispozici, např. na <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>.

²¹ Pomineme – li některé teze Nejvyššího správního soudu (viz. http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=427), které platí i pro DSSS, tak argumenty přinesl sám předseda strany Tomáš Vandas. Např. na předvolebním mítinku pro volby do Poslanecké sněmovny dne 7. května 2010 doslova řekl: „... Na scénu vstupuje Dělnická strana č. 2, s tím přívlastkem „sociální spravedlnost“ (...) „Můžu všem garantovat, že pokud by došlo k rozpuštění Dělnické strany č. 2, bude tady Dělnická strana č. 3, č. 4, č. 5, budeme vždycky o krok vepředu a z politiky nás nedostanou žádnými zákazy!“ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267494529-gulasek-za-750-milionu/21056226953/>.

²² Protože ambicí této části práce není popis všech nacionálně – populistických politických stran, z výčtu vynecháme ty marginální (např. České hnutí za národní jednotu, „odpadlické“ subjekty od SPR – RSČ atd.), případně ultrapravicová uskupení typu Národně – sociálního bloku (později Pravé alternativy), které působily v oblasti extrémní, potažmo přímo extremistické, pravice (srov. Mareš 2003).

V případě Suverenity – Bloku Jany Bobošíkové pak lze mít oprávněné pochyby, zda vůbec spadá do oblasti (pravicově) radikálních názorů.

3.1. Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

Politická strana Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa²³ byla oficiálně zaregistrována dne 26. února 1990²⁴. Skupina kolem Miroslava Sládka však začala vyvíjet politickou činnost už v prosinci 1989. V rámci původního SPR – RSČ můžeme vysledovat tři období: 1) od konce roku 1989 do parlamentních voleb v roce 1992, kdy strana získala zastoupení ve Sněmovně národů, Sněmovně lidu Federálního shromáždění i České národní radě 2) od roku 1992 do předčasných parlamentních voleb v roce 1998; SPR – RSČ v parlamentních volbách 1996 dokonce navýšila svůj volební zisk, avšak v následujících volbách 1998 nedokázala překonat hranici 5 % a ze Sněmovny odešla. V roce 1996 se od ní navíc odštěpila Vlastenecká republikánská strana 3) od druhé poloviny roku 1998 do ledna 2001; po neúspěšných volbách stranu opustilo množství členů, což mělo za následek její postupný rozklad. Ačkoli Miroslav Sládek zvládl SPR – RSČ roku 1999 relativně konsolidovat, jako neparlamentní uskupení mělo omezenou možnost propagace. K tomu se přidaly i finanční problémy, a tak sami zaměstnanci podali návrh na konkurzní řízení (Mareš 2003).

Již 12. července 2000 došlo k registraci politické strany s názvem Nezávislá republikánská mládež. Na sjezdu strany prosinci 2000 bylo rozhodnuto o přejmenování na Republikány Miroslava Sládka, kam se mezitím přemístila většina dosavadního členstva. Ve volbách do Poslanecké sněmovny roku 2002 RMS propadla. Ze strany se proto odštěpil další proud²⁵. Ačkoli se Miroslavu Sládkovi podařilo uspět na komunální úrovni (zastával post místostarosty a krátce i starosty v Brně – Útěchově), pozice RMS nadále upadala (srov. Mareš 2003). V roce

---

²³ Ačkoli Miroslav Sládek zdůrazňoval spřízněnost mj. s francouzským Sdružením pro republiku potažmo Republikánskou stranou ze Spojených států amerických, SPR – RSČ v mnohém (např. politická rétorika nebo výrazná podobnost stranického loga) připomínala spíše německé krajně – pravicové „Republikány“ (Mareš 2003). Podle vyjádření tehdejšího předsedy strany Franze Schönhubera, za druhé světové války příslušníka Waffen – SS, měl Sládek na počátku 90. let žádat od Němců finance na chod a propagaci své strany. V televizním pořadu „7“, čili sedm dní, vysílaném 21. července 1996, jej proto veřejně obvinil člen ČSSD Pavel Dostál (<http://tn.nova.cz/zpravy/doporucujeme/televizni-noviny-pred-15-lety-sladek-chtel-penize-od-nacisty.html>).

²⁴ SPR – RSČ na stránkách MV ČR (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=236).

²⁵ Včetně dosavadního tajemníka a pozdějšího předsedy DS, resp. DSSS Tomáše Vandase (srov. Mareš 2003).

2006 nebyla schopna postavit vlastní kandidátku a někteří její členové se ve volbách objevili pod hlavičkou Národní strany. Samotnou existenci Republikánů Miroslava Sládka, kterou je možné vnímat jako čtvrtou etapu (Smolík 2010), de facto ukončil rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. února 2008, který straně za nedodání výročních zpráv z let 2004 až 2006 pozastavil činnost (NSS 2008). Pátou etapu odstartovalo znovuoobnovení Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa dne 17. května 2008 (Smolík 2010). Ačkoli se Miroslav Sládek nechal veřejně slyšet²⁶, že buduje stranu znovu a „zezdola“, Nejvyšší správní soud vyhověl 7. prosince 2010 návrhu vlády ČR a pozastavil činnost i této straně²⁷. Zřejmě se jedná o definitivní zánik jak SPR - RSČ, tak snah Miroslava Sládka o návrat do parlamentních lavic.

Sdružení pro republiku – Republikánskou stranu Československa definoval její předseda na ustavujícím sjezdu dne 24. února 1990 jako „*radikálně pravicovou stranu*“ (Fiala ed. 1998: 99). Rovněž prohlásil, že: „*Republikáni jsou jedinou současnou politickou stranou, která má od samého počátku jediný a neměnný program, programové cíle a strategii*“ (Sládek 2006: 201). Poukazoval také na fakt, že program SPR – RSČ byl „vykrádán“ ostatními (parlamentními) stranami (Sládek 2006). V tomto případě skutečně nejde pouze o propagandu, protože „Republikáni“ např. jako jedna z prvních politických stran prosazovali plnou profesionalizaci Armády České republiky (Frank 2002). Jinak se Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa soustředilo především na principiální kritiku tehdejšího společenského a politického vývoje²⁸. Požadovalo zachování Československa ve formě federace, po rozpadu společného státu hovořil Miroslav Sládek o možnosti připojení Podkarpatské Rusi. Z důvodů obrany národní suverenity důrazně odmítalo vstup do NATO i Evropského hospodářského společenství (později Evropské unie). SPR – RSČ se významně vyjadřovalo k otázkám sudetských Němců a procesu vyrovnání Česko – německých vztahů²⁹.

---

²⁶ Miroslav Sládek v pořadu Hyde Park ČT 24 před volbami 2010 (<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/210411058080430/>).

²⁷ NSS pozastavil činnost SPR – RSČ (<http://aktualne.centrum.cz/domaci/soudy-a-pravo/clanek.phtml?id=684993>).

²⁸ Miroslav Sládek mj. propagoval Analýzu 17. listopadu 1989 od Miroslava Dolejšího (srov. Mareš 2003).

²⁹ Poslanec SPR – RSČ Jan Vik byl v této souvislosti vydán Sněmovnou PČR k trestnímu stíhání za šíření poplašné zprávy. Byl obviněn z rozšiřování letáků o údajné dohodě české vlády se zástupci německé strany. Místopředseda Vik i předseda Sládek tehdy jakékoli podezření důrazně odmítli (<http://www.youtube.com/watch?v=AwJP5JIGAss>). Sám Miroslav Sládek se však po letech mimoděk k tomuto činu veřejně přiznal (<http://www.youtube.com/watch?v=kF4C2jHY694>).

Při těchto příležitostech se členové a příznivci SPR – RSC dopouštěli řady excesů³⁰ (Havlík, Kaniok eds. 2006, Mareš 2000).

Kromě snahy o zrušení Senátu³¹ byla dalším významným tématem strany i romská (cikánská) otázka³², potažmo požadavek na znovuzavedení trestu smrti (podle strany pouze za nejtěžší zločiny a ne pro ženy). Výjimečně zaznívaly ze strany SPR – RSC i antisemitské výroky. Jednalo se však o jednotlivce³³. V ekonomické oblasti nebyli „Republikáni“ příliš vyprofilovaní; soustředili se jednak na kritiku podoby přechodu k tržnímu hospodářství a procesu privatizace, tak zejména na hlásání sociálně – populistických opatření ve smyslu snižování věku odchodu do důchodu a naopak zvyšování penzí, bezplatného zdravotnictví, školství atd. (Mareš 2003).

Volební výsledky Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa³⁴:

Rok	Typ voleb	Procent odevzdaných hlasů	Počet získaných mandátů
1990	SL / SN FS / ČNR	0, 94 % / 1 % / 1 %	0
1992	SL / SN FS / ČNR	6, 48 % / 6, 37 % / 5, 98	8 / 6 / 14
1996	PS PČR	8, 01 %	18
1998	PS PČR	3, 9 %	0
2002	PS PČR	0, 97 %	0
2004	EP	0, 67 %	0
2006	PS PČR	-	-

³⁰ Jde např. o nevhodné chování strany při pietním aktu v Terezíně (červenec 1994) nebo o výrok předsedy Sládka z ledna 1997, kdy v den podpisu Česko – německé deklarace prohlásil: „*Můžeme jen litovat toho, že jsme Němců zabilí ve válce málo*“ (Mareš 2000).

³¹ SPR – RSC do Senátu nikdy nekandidovala, údajně proto, že jej považovala za zbytečnou instituci (Mareš 2003).

³² Můžeme zmínit výrok Miroslava Sládka, který v pozdější době ve zkrácené verzi takřka „zlidověl“: „*Co se týká snížení věkové hranice u trestní odpovědnosti, v současné době probíhají diskuse na téma snížit věkovou hranici pro trestní odpovědnost z 15 na 14 let. V pořádku, proti tady tomu nemůže jistě nikdo nic namítat. Dokonce jsme toho názoru, že například u cikánské populace by tato věková hranice měla být snížena už od 10 let. My bychom totiž rádi předešli tomu, aby se celková situace v této zemi vyhrotila. Mohu vás seznámit s tím, co jsem zaslechl mezi občany. Mezi občany dneska totiž už názory na cikánskou populaci dospěly do takového stadia, že jsem slyšel - cituji: Cikáni by měli být trestně odpovědní už od narození, protože prakticky to už je jejich největší zločin*“ (PS PČR 1996).

³³ Např. Josef Krejsa, tehdejší šéfredaktor stranického listu Týdeník Politika (Fiala ed. 1998).

³⁴ V případě SPR – RSC uvedeme také volby v roce 1990 (kandidovala spolu s Všelidovou demokratickou stranou) a 1992, jelikož ovlivnily budoucí postavení strany ve stranickém systému ČR.

2009	EP	0, 31 %	0
2010	PS PČR	0, 03 %	0

Pro úplnost; SPR – RSČ měla během 90. let i poměrně slušné zastoupení na komunální úrovni. Nejvyšších zisků dosahovala stabilně v severních Čechách³⁵, potažmo také na severní Moravě. Jedná se o oblasti s vyšší nezaměstnaností, ve kterých žije mnoho tzv. „sociálně nepřizpůsobivých“ občanů (srov. Mareš 2003).

3.2. Právo a Spravedlnost

Výše zmíněný subjekt byl podle údajů Ministerstva vnitra založen 2. března 1994³⁶. Původně se jednalo o politické hnutí s názvem Sdružení důchodců České republiky, které kandidovalo např. v krajských volbách v roce 2000 spolu se Sdružením pro republiku – Republikánskou stranou Československa a Nezávislou republikánskou mládeží pod hlavičkou Republikáni Miroslava Sládka. Původně se jednalo o přidruženou organizaci SPR – RSČ, která měla podle všeho získávat další volební hlasy, zejména pak od penzistů (Mareš 2003). Politické hnutí s názvem Právo a Spravedlnost – ANO tradiční rodině, NE korupci a kriminalitě³⁷ vzniklo 21. listopadu 2005. Jeho iniciátory byli někdejší členové SPR – RSČ, kteří se po svém odchodu sdružili v Dělnické straně³⁸. Šlo o čistě účelový politický projekt, který měl sdružit kandidáty národoveckých uskupení³⁹, aby nemuseli kandidovat buď jako volební koalice, nebo nebyli nuceni se přesunout pod hlavičku jedné z existujících stran (rozhovor

³⁵ V předčasných volbách v červnu 1998 překonali „Republikáni“ 5% klauzuli (6, 11 %) pouze v Severočeském kraji (Volby.cz 2012).

³⁶ Právo a Spravedlnost na stránkách MV ČR (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=170).

³⁷ Název byl zcela zjevně vypůjčen od polské národně – konzervativní strany Právo a Spravedlnost, která 25. září 2005 vyhrála se ziskem 27 % tamní parlamentní volby (<http://www.parties-and-elections.de/poland2.html>).

³⁸ Dělnickou stranu nelze mezi léty 2005 až 2006 považovat za extremistickou. Určité náznaky o změně profilu ale signalizovala; na rozdíl od konzervativněji orientované části PaS odmítala v senátních volbách na podzim 2006 podpořit vybrané kandidáty ODS či KDU – ČSL (Mareš, Vejvodová 2010).

³⁹ Vyjma nestraníků na platformě spolupracovali členové Agrární strany, Dělnické strany, Demokratické strany sociální spravedlnosti, KDU - ČSL a Národního sjednocení (<http://www.volby-2006.cz/strany/?strana=PaS>). Jan Rataj (2006a) uvádí dále hnutí Akce národní obnovy a (organizace) Lipový kříž a Institut sv. Josefa.

s Milanem Fatkou, 16. dubna 2012). Projekt PaS však nesplnil očekávání. V komunálních volbách na podzim 2006 získalo hnutí celkem 6 mandátů. Za nejcennější lze považovat post místostarosty⁴⁰ z města Hranice v okrese Přerov⁴¹.

Delegáti hnutí Právo a Spravedlnost na II. řádném sněmu dne 29. března 2008 rozhodli o přeměně na politickou stranu⁴². Do podzimního klání o Senát vyslala strana 2 kandidáty; oba skončili na předposledním místě⁴³. Voleb do Evropského parlamentu roku 2009 se Právo a spravedlnost neúčastnila, ale její bývalý předseda Petr Bahník a konzervativní katolík Michal Semín (ředitel Institutu sv. Josefa a signatář manifestu PaS) kandidovali jako nestraníci za Stranu svobodných občanů. Kandidátka SSO získala 1, 26 %⁴⁴. V rámci parlamentních voleb v červnu 2010 se Právo a Spravedlnost dohodlo se „Svobodnými“ a vyslalo své kandidáty na jejich volební listinu. Ani v tomto případě se nedalo hovořit o úspěchu. Současným předsedou strany Právo a Spravedlnost je Jan Broj, avšak strana, soudě podle neaktualizovaných webových stránek, nevyvíjí veřejnou činnost⁴⁵.

Politolog Jan Rataj (2006a) zařazuje Právo a Spravedlnost do integrálně katolického nacionalistického proudu v rámci české krajní pravice. V pozdějších letech se však strana orientovala na přímou nebo nepřímou spolupráci s nepochybně demokratickými subjekty⁴⁶ a i proto je zcela relevantní o ní uvažovat jako o konzervativní formaci.

Podle programových priorit z roku 2010⁴⁷ strana požaduje: nízké daně, úspory ve výdajích státu, regulaci imigrace, svobodnou zahraniční politiku. Naopak odmítá neodpovědné zadlužování země, přebujelou a nepřehlednou byrokracii, zneužívání

---

⁴⁰ Ing. Radka Ondříášová (ČSSD) je v současné době starostkou Hranic (<http://www.mesto-hranice.cz/cs/pro-obcany/samosprava/clenove-a-pravomoci-zm/clenove-zastupitelstva-mesta-hranic.html>).

⁴¹ Volby 2006 v městě Přerově (<http://volby.cz/pls/kv2006/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=2&xnumnuts=7104&xobec=513750&xobecnaz=Hranice&xstat=0&xvyber=0>).

⁴² Právo a Spravedlnost povede dál Bahník (<http://www.pas-strana.cz/20080401.htm>).

⁴³ Jednalo se o Tomáše Hameta (Pelhřimov) a Miroslava Červenku (Děčín) (<http://volby.cz/pls/senat/se1213?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xobvod=0&xv=1>).

⁴⁴ Volby do Evropského parlamentu 2009 (<http://volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>).

⁴⁵ Právo a Spravedlnost (<http://www.pas-strana.cz/>).

⁴⁶ V krajských volbách roku 2008 kandidovalo PaS spolu s Konzervativní stranou, Korunou Českou a Republikánskou stranou zemědělského a malorolnického lidu jako „Konzervativní koalice“ (<http://www.pas-strana.cz/20081009.htm>).

⁴⁷ Programové priority Pas 2010 (<http://www.pas-strana.cz/priority.php>).

lidskoprávní problematiky k omezování práv a svobod občanů, útoky na tradiční morální a sociální hodnoty a konečně vizi evropského superstátu.

Volební výsledky Práva a Spravedlnosti:

Rok	Typ voleb	Procent odevzdaných hlasů	Počet získaných mandátů
2006	PS PČR	0, 23 %	0
2009	EP	-	-
2010	PS PČR	0, 76 %	0

3.3. Národní sjednocení

Politická strana Národní sjednocení byla zaregistrována 12. dubna 2002⁴⁸. Její vznik iniciovala organizace Vlastenecká fronta, přičemž název měl záměrně odkazovat na relativně úspěšné prvorepublikové Národní sjednocení. Prvním předsedou NSJ byl zvolen „matador“ národně – pravicové scény Jan Skácel (Mareš 2003). Červnových voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2002 se strana nezúčastnila. V roce 2004 zaštilo Národní sjednocení senátorskou kandidaturu Radomíra Malého v obvodu č. 55 Brno – město⁴⁹. Malý post senátora nezískal, skončil na předposledním místě. Jak již bylo zmíněno, o 4 roky později kandidovala v rámci projektu Právo a spravedlnost, avšak taky neuspěla. Mezi 7. prosincem 2007 a 29. dubnem 2008 byla činnost strany díky rozsudku Nejvyššího správního soudu pozastavena⁵⁰. Strana se poté zúčastnila např. protestů proti Lisabonské smlouvě⁵¹. Současným předsedou Národního sjednocení je David Macháček, avšak uskupení jako celek se nachází dlouhodobě v útlumu. Webové stránky jsou však relativně často aktualizovány⁵².

Podle Rataje (2006a) strana staví na konzervativním integrálním nacionalismu, který doplňuje katolický tradicionalismus. Na NSJ je možné pohlížet jako na „autentičtější“⁵³ verzi

⁴⁸ Národní sjednocení na stránkách MV ČR http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=200).

⁴⁹ Volby do Senátu Parlamentu České republiky 2004 (<http://volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20041105&xobvod=55>).

⁵⁰ Národní sjednocení na stránkách Ministerstva vnitra (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Historie.aspx?id=200&typ=0).

⁵¹ Národní sjednocení, archiv článků za rok 2008 (<http://www.narodnisjednoceni.cz/2008.htm#>).

⁵² Národní sjednocení (<http://narodnisjednoceni.cz/>).

⁵³ V poslední době se však strana, soudě podle příspěvků ostentativně pranýřujících „mezinárodní sionismus“, ještě výrazněji radikalizovala a zřetelně přesahuje původní koncept.

výše zmíněného Práva a Spravedlnosti. Mezi oběma subjekty rovněž existovala určitá personální propojenost⁵⁴ (rozhovor s Milanem Fatkou, 16. dubna 2012).

Co se týče cílů strany, tak Akční program Národního sjednocení z roku 2011⁵⁵ prosazuje zejména: národní a suverénní stát v podobě tzv. stavovské demokracie, respekt k tradici a rodině jako svazku muže a ženy, tržní hospodářství s prvky sociálního cítění, anticko – křesťanské hodnoty a odpor k hodnotovému liberalismu a socialismu, omezení přistěhovalectví, vystoupení z Evropské unie a soběstačnost armády.

Volební výsledky Národního sjednocení:

Rok	Typ voleb	Procent odevzdaných hlasů	Počet získaných mandátů
2006	PS PČR	0, 23 %	0

3.4. Národní strana

K registraci Národní strany u MV ČR došlo 31. října 2002⁵⁶. O její založení usilovaly dva přípravné výbory (jeden v čele s Pavlem Sedláčkem, druhý vedl Pavel Sibřina). I přes počáteční průtahy⁵⁷ bylo Ministerstvo vnitra nakonec nuceno stranu legalizovat, a to skrze přípravný výbor Pavla Sedláčka. Snahy o založení Národní strany však sahají až do poloviny 90. let 20. století. Ustavující sněm NS se uskutečnil dne 1. března 2003. Předsedkyní na něm byla jednomyslně zvolena Petra Edelmannová (Bastl et al. 2011).

Národní strana v roce 2003 aktivně vystupovala proti vstupu České republiky do Evropské unie. Poté, co se v referendu většina občanů vyslovila pro začlenění země do evropských struktur, kandidovala ve spolupráci s Českou stranou národně sociální v květnových volbách do Evropského parlamentu jako tzv. Národní koalice. Bez výraznějšího úspěchu. Podobně

---

⁵⁴ Např. František Červenka, někdejší předseda NSJ (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Historie.aspx?id=200&typ=0) a později místopředseda PaS (<http://www.pas-strana.cz/stanoviska.php>).

⁵⁵ Program Národního sjednocení (<http://narodnisjednoceni.cz/program.htm>).

⁵⁶ Národní strana na stránkách MV ČR (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=267.)

⁵⁷ MV ČR odmítlo na podzim roku 2000 Národní stranu zaregistrovat, přičemž poukazovalo na rozpory části stanov s Ústavou ČR. Rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2002 ale argumenty Ministerstva vnitra neuznal (Bastl et al. 2011).

dopadl jak její kandidát do Senátu⁵⁸, tak i pokus o kooperaci s Dělnickou stranou v krajských volbách v témže roce (Kyloušek, Smolík 2006). Zkraje roku 2005 iniciovala Národní strana vcelku ojedinělý projekt s názvem Národní pětka. Mělo jít o spolupráci národoveckých subjektů⁵⁹, které by v parlamentních volbách v roce 2006 kandidovaly pod názvem „Národní síly“. Postupem času došlo k vzájemným rozepřím a iniciativu opustila jak Dělnická strana, tak Národní sjednocení (ve volbách 2006 známo jako PaS). Národní strana se tak na jaře 2006 účastnila voleb pouze s podporou RMS a části ČHNJ. Její zisk nebyl valný. V komunálních volbách na podzim 2006 pak strana získala několik mandátů⁶⁰. V zimě 2006 na sebe Národní strana upoutala pozornost akcí v Letech u Písku, která byla velmi medializovaná (Bastl et al. 2011). Na podzim 2008 postavila NS své kandidáty jen v Moravskoslezském a Středočeském kraji. Opět bez úspěchu (Kyloušek, Smolík 2008). V létě 2009 se strana ještě pokusila uspět ve volbách do Evropského parlamentu. Dopadla však podobně neúspěšně. Více než tímto volebním výsledkem na sebe upozornila jak kontroverzním předvolebním spotem, tak použitou hudbou od finské skupiny Apocalyptic, na níž neměla autorská práva. Na podzim 2009 odstoupilo vedení Národní strany ze svých funkcí. Zanedlouho byla ukončena i webová prezentace strany (Bastl et al. 2011). Rozsudkem Nejvyššího správního soudu je NS od 17. srpna 2011 pozastavena činnost, avšak reálně formace zanikla již na konci roku 2009⁶¹.

Národní strana patřila do integrálně nacionalistického proudu české krajní pravice. Sama se však označovala jako konzervativně tradicionalistická, na rozdíl od liberálně – konzervativní Občanské demokratické strany. Hlásila se rovněž k odkazu historické Národní strany, tzv. „staročechů“ (Rataj 2006a).

Programatika Národní strany odrážela konzervativně – nacionalistického ducha; důraz na úctu k tradici, patriotismus, odmítání komunismu, hodnotového liberalismu a islamizace

---

⁵⁸ Dušan Kučera kandidoval v obvodě č. 16 Beroun. Skončil na posledním místě (<http://volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20041105&xobvod=16>).

⁵⁹ Kromě Národní strany v ní figurovala Dělnická strana, Národní sjednocení, Republikáni Miroslava Sládka a České hnutí za národní jednotu.

⁶⁰ Např. v obci Třemešná (okres Bruntál) získala strana 5 mandátů a vyhrála volby. Čtyři z pěti zvolených zastupitelů však byli bezpartijní. (<http://volby.cz/pls/kv2006/kv21111?xjazyk=CZ&xid=1&xv=23&xdz=1&xnumnuts=8101&xobec=597911&xstrana=0&xodkaz=1>).

⁶¹ Nejvyšší správní soud pozastavil činnost Národní strany (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/133233-nejvyssi-spravni-soud-pozastavil-cinnost-narodni-strany/>).

Evropy, kritika afirmativní akce, snaha o znovuzavedení trestu smrti, prosazování národní suverenity a odpor k evropskému supranacionalismu, požadavek na minimalizaci přistěhovalectví do České republiky. V ekonomickém ohledu byla strana spíše liberální, avšak vyslovila se pro podporu českých podnikatelů a domácího kapitálu (Černoch et al. 2011).

Volební výsledky Národní strany:

Rok	Typ voleb	Procent odevzdaných hlasů	Počet získaných mandátů
2004	EP	0, 12 %	0
2006	PS PČR	0, 17 %	0
2009	EP	0, 26 %	0

3.5. Suverenita – Blok Jany Bobošíkové

Posledním subjektem z výčtu nacionálně – populistických politických stran je Suverenita – Blok Jany Bobošíkové. K registraci uskupení došlo dne 21. ledna 2011⁶². Předsednictvím přípravného výboru strany byla pověřena Jana Bobošíková⁶³, která do nové strany integrovala některé politické proudy⁶⁴, s nimiž v minulosti již kooperovala.

Po podzimních senátních a komunálních volbách v roce 2010 Bobošíková naopak ukončila spolupráci s Petrem Hannigem a jeho Stranou zdravého rozumu⁶⁵, s níž kandidovala jak ve volbách do Poslanecké sněmovny v květnu 2010 (jako Suverenita, Blok Jany

⁶² SBB na stránkách MV ČR (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=359).

⁶³ Z politického života můžeme zmínit její působení v Evropském parlamentu mezi lety 2004 – 2009, kdy byla zvolena na kandidátce „NEZÁVISLÍ“. Mezi léty 2006 až 2011 předsedala straně Politika 21. V roce 2008 kandidovala do Senátu za KSČM, avšak nakonec svou kandidaturu stáhla. Dvakrát se neúspěšně pokoušela o mandát senátorky (na podzim 2010 v obvodu č. 22 Praha 10 a na jaře 2011 v obvodu č. 30 Kladno). V současné době předsedá SBB. Více na (<http://www.nasipolitici.cz/cs/politik/128-jana-bobosikova>).

⁶⁴ Jedná se zejména o dvě politické strany: Politiku 21, kterou vedla Jana Bobošíková a Stranu důstojného života, již předsedala Jana Volfová, exposlankyně za ČSSD. V únoru 2011 změnila subjekty názvy a aktuálně se jmenují SUVERENITA – POLITIKA 21 (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=123) a SUVERENITA – STRANA DŮSTOJNÉHO ŽIVOTA (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=209). Obě strany nadále existují samostatně, avšak jejich potenciál je směřován do SBB.

⁶⁵ Tato politická strana byla založena roku 2002 (http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=140) a v pozdějších letech s Janou Bobošíkovou úzce spolupracovala. Nacionálně - populistické tendence těchto sil se projevily naplno až ve volbách do Evropského parlamentu v létě 2009, a proto nemá smysl se zabývat jejich počátečním charakterem.

Bobošíkové, strana zdravého rozumu), tak ve volbách do Evropského parlamentu (jako Suverenita) o rok dříve (Černoch et al. 2011).

Charakter Suverenity není lehké vymezit. Sama strana nám situaci neusnadňuje, když prohlašuje: „Nesvazujeme si ruce pravolevým vymezením a jsme proto připraveni spolupracovat s každým, komu leží na srdci zájem o osud naší vlasti“⁶⁶. Tento přístup uplatňuje v praxi a do strany proto přichází lidé různého politického zaměření⁶⁷. Přesto na jiném místě vyjadřuje sympatie národně – konzervativní straně Práví Finové, „která se svými programovými východisky Suverenitě velmi podobá“⁶⁸. Suverenitu proto lze oprávněně řadit k nacionálně – populistickým stranám, avšak bližší specifikace je velmi problematická⁶⁹.

Podle již zmíněných Programových východisek a principů strana usiluje o dosažení tří základních cílů: 1) zachování státní suverenity (např. udržení dosavadních pravomocí ČR a snaha o jejich rozšíření, důsledná imigrační politika chránící respekt ke křesťanským hodnotám, kulturnímu a historickému dědictví a zákonům České republiky, ochrana koruny jako vlastní měny...) 2) posílení konkurenceschopnosti ekonomiky (mj. efektivní boj proti korupci, obnova svobodného trhu s jasnými pravidly, která zamezí vytváření neoprávněných zisků, rozvoj jaderné energetiky...) 3) právní stát, solidarita a humanita (důsledné prosazování rovnosti občanů před zákonem, zvýšení zodpovědnosti veřejné správy a soudcovské samosprávy vůči veřejnosti či sociální solidarita s těmi, kteří kvůli zdravotnímu stavu nebo vysokému věku pracovat nemohou atd.).

---

⁶⁶ Programová východiska a principy (<http://www.suverenita.cz/programova-vychodiska-a-principy--162.html>).

⁶⁷ Např. Olga Zubová (dříve Strana zelených, resp. Demokratická strana zelených), Kosta Dimitrov (dříve Česká strana sociálně demokratická, resp. Strana práv občanů Zemanovci). V minulosti byla poslankyní za Suverenitu (zvolena za Občanskou demokratickou stranu) na několik týdnů také Klára Slámová. (<http://www.suverenita.cz>).

⁶⁸ Programové cíle (<http://www.suverenita.cz/test2--43.html>).

⁶⁹ Do jisté míry se Suverenita podobá jiným projektům, které staví na popularitě jedné silné osobnosti (např. polská Sebeobrana s Andrzejem Lepperem či vlámská Listina Dedecker).

Volební výsledky Suverenity⁷⁰:

Rok	Typ voleb	Procent odevzdaných hlasů	Počet získaných mandátů
2009	EP	4, 26 %	0
2010	PS PČR	3, 67 %	0

4. PŘÍČINY NEÚSPĚCHU⁷¹

4.1. Historické determinanty

Začneme – li pátrat po příčinách neúspěchu nacionálně – populistických politických stran v České republice, na prvním místě musíme zmínit absenci tradice obdobně orientovaných uskupení na našem území. Ačkoli omezený rozsah bakalářské práce neumožňuje zabývat se historickými konsekvencemi v dostatečné míře, bylo by chybné se o tomto významném aspektu alespoň nezmínit.

V tzv. První republice (1918 – 1938), na jejíž odkaz navazuje v mnoha ohledech také Česká republika, bychom za předobraz novodobých nacionálně – populistických politických stran mohli považovat následující subjekty: Národní demokracii⁷², Národní obec fašistickou⁷³ a Národní sjednocení⁷⁴. Sekundárně lze zmínit i určité tendence u Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu⁷⁵ (srov. Čechurová 1999). V zásadě se tedy jedná o

---

⁷⁰ Zde si můžeme dovolit použít obecný název „Suverenita“, jelikož všechny výše zmíněné subjekty, bez ohledu na konkrétní jméno, stavěly především na osobnosti Jany Bobošíkové.

⁷¹ V této kapitole uvedeme pouze faktory, které lze považovat především za příčiny neúspěchu. Ostatní budou zařazeny do části „Podmínky etablování“, byť je zřejmé, že v některých případech můžeme ten samý faktor označit současně jak za příčinu, tak i podmínku.

⁷² Československá národní demokracie byla asi jedinou klasicky (liberálně – konzervativní) pravicovou stranou v první republice. Ačkoli nezískávala příliš mandátů, měla poměrně značný vliv (srov. Balík 2011). K odkazu Národních demokratů a Karla Kramáře se z novodobých nacionálně – populistických subjektů hlásila zejména Národní strana (srov. Rataj 2006a).

⁷³ NOF představovala nejvýznamnějšího reprezentanta českého prvorepublikového fašismu. Nejednalo se však o fašismus v pravém slova smyslu, neboť šlo spíše o vyhocený defenzivní nacionalismus. Tito fašisté se vymezovali zejména proti neslovanským obyvatelům, tj., Němcům, Maďarům a Židům. V této souvislosti je dobré poznamenat, že usilovali o stát národní, nikoli národnostní (srov. Balík 2011).

⁷⁴ Jednalo se politickou stranu vzniklou ze tří národoveckých uskupení; Československé národní demokracie (Karel Kramář), Národní fronty (František Mareš) a Národní ligy (Jiří Stříbrný). Předsedou strany se stal Karel Kramář (srov. Pejčoch 2011).

⁷⁵ Po smrti Antonína Švehly byl předsedou Agrární strany zvolen Rudolf Beran. Pod jeho vedením nabrala RSZML pravicový kurz (Čechurová 1999). K jejímu dědictví se, většinou pouze verbálně, hlásila i část SPR – RSC (Mareš 2003).

strany (krajní) pravice s přesahem jak na nemarxistickou levici, tak i do „středu“ politického spektra.

Z hlediska volebních výsledků se výše zmíněné politické strany formace, nepočítaje v to agrárníky, nacházely hluboko v poli poražených. Ačkoli zpravidla získávaly část mandátů a tím i zastoupení⁷⁶ v Národním shromáždění, jejich zisky byly poměrně slabé. Následující tabulky nám ukazují vývoj podpory vybraných subjektů ve volbách do Poslanecké sněmovny.

Československá národní demokracie:⁷⁷

Rok	Procent odevzdaných hlasů	Počet získaných mandátů
1920	6,3 %	19
1925	5 %	14
1929	4,9 %	15
1935	5,6 %	17

Zdroj: Česká tisková kancelář 2003.

Národní obec fašistická⁷⁸:

Rok	Procent odevzdaných hlasů	Počet získaných mandátů
1929	0,9 %	3
1935	2	6

Zdroj: Česká tisková kancelář 2003.

⁷⁶ V československé První republice neexistovala volební klauzule. Uvážíme – li, že Poslanecká sněmovna Národního shromáždění měla 300 křesel, k zisku 1 mandátu postačoval velmi nízký počet hlasů (Balík et al. 2007).

⁷⁷ V roce 1935 jako Národní sjednocení. Přesný název kandidátní listiny zněl: Národní sjednocení předseda Dr. K. Kramář spolu s Ruským blokem: Ruskou nacionálně autonomní stranou a s Ruskou národní stranou (viz. [http://www.czso.cz/xl/edicniplan.nsf/t/E7004ABC8E/\\$File/1935.pdf](http://www.czso.cz/xl/edicniplan.nsf/t/E7004ABC8E/$File/1935.pdf)).

⁷⁸ Ve volbách 1929 jako Liga proti vázaným kandidátním listinám. Páteř uskupení tvořil kromě Radoly Gajdy a jeho NOF také Jiří Stříbrný (původně Československá strana socialistická, resp. Československá strana národně socialistická) se svou Stranou radikálních socialistů (Čechurová 1999).

Ačkoli se výše zmíněným subjektům nepodařilo v rámci První republiky příliš uspět, dostaly určitou šanci v rámci tzv. Druhé republiky⁷⁹. Vlády se tehdy ujala Strana národní jednoty v čele s bývalým agráříkem Rudolfem Beranem, která v sobě integrovala nelevicové politické subjekty, včetně části českých fašistů⁸⁰. Existence druhé republiky však měla pouze jepičí trvání (Rataj 2006b). V porovnání s tehdejšími pravicově autoritativními režimy v Evropě se tak v žádném případě nejednalo o úspěch.

Po roce 1945 navíc nedošlo k obnovení prvorepublikových centristických a pravicových stran. Výjimku dostala pouze Československá strana lidová, která byla jedinou povolenou nesocialistickou⁸¹ politickou stranou na českém území (Balík et al. 2007). Připočteme – li k tomu dalších více než 40 let komunistického režimu, znamenalo to pro nově se etablující nacionálně – populistické strany nezavidělnou situaci. Protože už tak slabá identifikace české veřejnosti s předválečnými národovci vymizela docela, nezbývalo než začít znovu a na „zelené louce“ (Rataj 2006a). Nelze než podotknout, že jakékoli hlubší odkazy nacionálně – populistických stran na historické „vzory“ jsou nejenom zbytečné, ale přímo škodlivé. Proč? Zaprvé; v České republice se nenachází elektorát, který jejich snahu ocenil⁸². Zadruhé; namísto spolupráce se jednotlivé nacionálně – populistické subjekty zpravidla soustředí na vzájemnou kritiku svých ideových východisek⁸³. Nejpragmatictější se v tomto ohledu chovala SPR – RSC, která nejenže na tradici předválečné ultrapravice nijak zvlášť nenavazovala, ale dokonce se velmi umně hlásila k celé plejádě osobností, nezřídka názorově významně protichůdných⁸⁴.

4.2. Slabé nacionální cítění

Podle Pšeji (1999) došlo po rozpadu komunistických režimů ve státech „východního bloku“ k mohutnému nárůstu národního cítění a nacionalismu obecně. Následkem toho

---

⁷⁹ Existovala v periodě mezi podpisem Mnichovské dohody v září 1938 a obsazením zbytku republiky nacistickým Německem v polovině měsíce března roku 1939 (Balík et al. 2007).

⁸⁰ Např. Radola Gajda se stal jedním z místopředsedů Strany národní jednoty (Nakonečný 2006).

⁸¹ Vedle Československé strany národně socialistické, Československé sociální demokracie a samozřejmě Komunistické strany Československa.

⁸² Na rozdíl od kmenového voličstva KSČM, které se stále většinově odmítá rozejít s dědictvím např. marxismu – leninismu.

⁸³ Kupříkladu Národní strana, která se hlásila ke kališnické tradici a naopak Národní sjednocení, jež stavělo na tradici katolické.

⁸⁴ SPR – RSC příležitostně odkazovala jak na T. G. Masaryka, Milana Rastislava Štefánika či Karla Engliše, tak i např. na Aloise Rašína, Karla Kramáře nebo Jana Palacha (Mareš 2003).

začala vznikat řada politických stran, které lze více méně za nacionalistické považovat. Ani Česká republika nezůstala vůči tomuto procesu zcela imunní, avšak bezesporu patřila k jedněm z nejméně zasažených postkomunistických zemí. I když se tedy politický nacionalismus v domácích podmínkách obecně příliš neprosadil, minimálně v jednom ohledu je poměrně specifický. Na rozdíl od jiných států se totiž neprojevoval primárně pozitivně (asertivním prosazováním vlastního národa, domácí kultury v konkurenci ostatních), ale především negativně⁸⁵ (kritickým vymezováním se vůči cizím národům, skupinám atd.). Pro ČR⁸⁶ jsou tedy typické dvě vlastnosti: 1) nízká míra intenzity prosazování politického nacionalismu 2) pokud už se politický nacionalismus vyskytne, pak má spíše negativní (xenofobní) nádech.

Kořeny pověstné české „holubičí povahy“ lze najít už v první republice (příp. ještě hlouběji v minulosti), která byla svým charakterem poměrně levicově - liberální a díky T. G. Masarykovi také svým způsobem humanistická. Klicperová - Baker et al. (2007) tvrdí, že větší část populace se tehdy projevovala střízlivě jak v otázce náboženství, tak v případě vlastenectví a nacionalismu, které přetavili nikoli do roviny politické, ale především občanské a kulturní. Obecně pak soudí, že *„české vlastenectví bývá umírněné, mnohdy sebeironizující. Češi mívali v nedávné minulosti tendenci přisuzovat si (alespoň navenek) spíše záporné než kladné vlastnosti a za svůj národ se spíše stydět. Než o šovinistických a imperialistických tendencích můžeme mluvit o hyponacionalismu či defenzivní patriotismu“* (Klicperová - Baker et al. 2007: 17). Tento postoj dokládá např. výsledek interaktivního projektu České televize „Největší Čech“. V první desítce nejvýznamnějších osobností se totiž vedle řady umělců a filosofů umístil pouze jediný archetyp válečníka. Šlo o Jana Žižku z Trocnova⁸⁷ (Frič et al. 2008).

Prozatím poslední významné projevy nacionálních a populistických nálad bylo možné zaznamenat na začátku 90. let 20. století. Souvisely totiž se změnou politického režimu, která v některých lidech vyvolala více rozhořčení, než spokojenosti v nově nabyté svobodě. Během druhé poloviny 90. let se situace postupně stabilizovala a potřeba „razantních“ řešení

---

⁸⁵ V případě konkrétních stran se jedná jak SPR – RSČ, tak o KSČM, která nezřídka používala nacionalistickou rétoriku, brojila proti vstupu do NATO, sudetským Němcům apod. (srov. Pšeja 1999).

⁸⁶ Jak autor uvádí, jeho teze platí minimálně pro prvních 10 let od Sametové revoluce, nicméně podíváme – li se na současnost, není zřejmé, že by se situace příliš změnila.

⁸⁷ Konečné pořadí soutěže (<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicech/>).

alespoň částečně opadla. V praktické rovině se to projevilo právě neúspěchem Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa, které po parlamentních volbách v roce 1998 nastoupilo cestu k naprosté marginalizaci (srov. Mareš 2003). I díky rétorice a skandálům Miroslava Sládka je už tak málo nacionálně laděná česká veřejnost skeptická i k dalším národoveckým subjektům, které si však samy svým chováním na důvěryhodnosti příliš nepřidávají⁸⁸

4.3. Etnická homogenita země

Česká republika nesporně patří k etnicky velmi stejnorodým zemím. Z celkového počtu cca 10 500 000 obyvatel je zhruba 450 000 cizinců⁸⁹. Podle občanství, které se však až na výjimky (slovenští Romové) překrývá s etnicitou, jsou nejvíce zastoupenými skupinami⁹⁰ 1) Ukrajinci 2) Slováci 3) Vietnamci 4) Rusové a 5) Poláci a 6) Němci. Tyto skupiny cizinců se v ČR zpravidla velmi dobře etablovaly a nelze předpokládat, že by jejich přítomnost představovala nějaké významnější ohrožení jak pro stát jako takový, tak pro jeho zbylé obyvatele.

Dlouhodobý a vleklý politický a sociální problém představují pouze Romové, jejichž celková populace se v ČR pohybuje v řádech statisíců. Z etnického hlediska žije zde asi 300 000 Romů, avšak k romské národnosti se stabilně hlásí pouhý zlomek z nich. Právě k Romům zaujímá většinová populace nejméně vstřícný postoj⁹¹. Majoritní českou veřejnost však nelze paušálně podezírat xenofobie či dokonce rasismu⁹², protože např. o Vietnamcích, kteří jsou etnicky a i kulturně nejvíce odlišní, smýšlejí Češi o poznání lépe.

Vzhledem k doposud relativně klidné situaci nemohly nacionálně – populistické strany získávat výraznou popularitu díky poukazování na skutečné nebo domnělé problémy s

---

⁸⁸ Na druhou stranu; případné korektní vystupování malých nacionálně – populistických subjektů zase velmi těžko upoutá veřejnou pozornost. Cesta do médií (a tím i k potencionálním voličům) skrze provokativní výroky se tak může jevit jako prozatím jediná varianta (rozhovor s Michalem Ševčíkem, 6. dubna 2012).

⁸⁹ Sčítání lidu domů a bytů 2011 ([http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500339D6C/\\$File/pvcr012.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500339D6C/$File/pvcr012.pdf)).

⁹⁰ Cizinci v ČR podle státního občanství 1994 – 2010 ([http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf)).

⁹¹ Vztah Čechů k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2012 (http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101271s_ov120413.pdf).

⁹² Z výzkumů dlouhodobě vyplývá, že většina majority považuje za Čecha každého, kdo 1) mluví česky 2) pracuje v ČR 3) zná českou historii a českou kulturu 4) má státní občanství a 5) žije zde alespoň 10 let. Požadavek na světlou barvu kůže se přitom objevila až na posledním místě. Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2012 (http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101272s_ov120416.pdf).

„nepřizpůsobivými“. V posledních několika letech nicméně došlo ke zdatnému vyostření situace mezi majoritní společností a Romy. Není vůbec vyloučeno, že bude v budoucnu ještě gradovat.

4.4. Existence politických alternativ

Mezi poslední významnou příčinu neúspěchu nacionálně – populistických stran v ČR patří výskyt konkurenčních politických subjektů, které těmto stranám odebírají potencionální voliče. Slovo potencionální je velmi důležité, neboť jak z bakalářské práce doposud vyplývá, nacionálně – populistické strany nemají v domácím prostředí přirozený a dostatečně početný elektorát. Pokud by jej totiž měly, bylo by takřka vyloučené, aby ve volbách dosahovaly stabilně velmi nízkých zisků. Jaké soudobé subjekty tedy oslovují možné sympatizanty nacionálně – populistických stran?

Nejdříve se podívejme na voliče protestní, neboť právě protestní rétorika hraje u tohoto typu stran poměrně značnou roli. V ČR je jedinou dlouhodobě etablovanou antisystémovou formací krajně – levicová Komunistická strana Čech a Moravy. Podle Kunštáta (2008) KSČM „*vykonává tzv. tribunskou funkci, která přináleží stranám hájícím skupiny, které mají dojem, že jsou vyloučeny z účasti na daném systému (absence politicky relevantního pravicového populismu navíc de facto umožňuje KSČM monopolizaci této funkce)*“. V podobném duchu se vyjadřuje i Jiří Pehe (2011), přičemž poukazuje i na politickou stranu Věci Veřejné, „*kteřá brojila proti „dinosaurům“, tedy dosavadní politické elitě a ve jménu „lidu“ žádala více přímé demokracie*“. V posledních volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010 se jako rival ukázala i Dělnická strana sociální spravedlnosti, která prozatím opanovala krajně – pravicový prostor, kam rovněž nacionálně – populistické strany zasahují.

Pakliže se přesuneme do oblasti ryze demokratických stran, tak spíše konzervativně smýšlející voliče mohla oslovit zejména Občanská demokratická strana⁹³ anebo Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová. Zatímco ODS je kritikem dílčích aspektů Evropské unie a odmítá supranacionalizaci dalších politik, KDU – ČSL podporuje rodinu, tradiční hodnoty a vystupuje proti užívání drog (srov. Mareš 2003). V posledních několika

---

⁹³ Národní strana původně cílila na muže s vyšším vzděláním, tj. typický elektorát ODS. Podle jejích interních průzkumů však oslovovala především muže z nižších, příp. středních sociálních vrstev (rozhovor s Michalem Ševčíkem, 6. dubna 2012).

letech představuje v tomto směru určitého konkurenta i libertariánská Strana svobodných občanů, která zastává výrazně euroskeptické postoje.

Na levici pak může jít o dominantní Českou stranu sociálně demokratickou či o Stranu práv občanů Zemanovce. Ačkoli je např. ČSSD programově velmi pro-EU, o jejích voličích⁹⁴ se to s jistotou říci nedá⁹⁵. V případě, že by určitá nacionálně – populistická strana dokázala nabídnout zajímavý sociální program i těmto skupinám, není vyloučena změna jejich preferencí.

5. PODMÍNKY ETABLOVÁNÍ

5.1. Zhoršení sociální, politické a ekonomické situace

Vzestup nacionálně – populistických politických stran, resp. obecně všech stran protestního typu, nastává obvykle v časech krize, kdy jak stávající politická reprezentace, tak umírněná opozice zpravidla nebývají schopny plně uspokojit množící se skupiny nespokojených voličů požadující razantní změnu (srov. Ignazi 2003). Protože Česká republika nepředstavuje pro nacionálně – populistické subjekty zrovna přirozené prostředí, pro jejich potencionální úspěch je takřka nezbytné, aby došlo k alespoň částečné změně výchozích podmínek. Významné zhoršení společenské, politické a hospodářské situace jistě patří mezi relevantní faktory.

Důkazem pro výše zmíněnou tezi je vzrůstající úspěšnost nacionálně – populistických⁹⁶ formací ve většině států, především západní, Evropy. Největší oblibě se patrně těší ve skandinávských zemích, kde (s výjimkou Islandu) mají své zastoupení v národním parlamentu každého státu. Vzato chronologicky od vypuknutí poslední

---

⁹⁴ Politolog Lukáš Jelínek blízký Sociální demokracii charakterizuje její voliče jako: „zpravidla poměrně konzervativní, věkově nadprůměrné, jiráskovsky vlastenecké, s jistými náznaky xenofobie“ (<http://denikreferendum.cz/clanek/11276-prostor-pro-levicovou-alternativu-existuje-paroubek-ji-ale-neztelesnuje>).

⁹⁵ Je paradoxem, že ČSSD má jako programově „proevropská“ strana elektorát se spíše skeptickým názorem na EU. ODS, která vystupuje jako „eurorealistická“ síla se nachází v opačné situaci (Matušková 2010). Je to dáno skutečností, že v ČR dominuje socioekonomická konfliktní linie (Černoch et al. 2011).

⁹⁶ Ačkoli patří voliči nacionálně – populistických stran obecně k nižším sociálním vrstvám, v případě moderních západoevropských formací nemusí být tato nálepka vždy zcela relevantní (srov. Hloušek a Kopeček 2010).

ekonomické krize⁹⁷ na konci první dekády tohoto století; v roce 2009 skončila na 2. místě norská Pokroková strana se ziskem 22, 9 % hlasů a 41 / 169 mandátů a rok poté oslavila strana Švédští demokraté svůj historicky první vstup do parlamentu cifrou 5, 7 % hlasů a 20 / 349 mandátů. Obě strany se však ocitly v opozici. V roce 2011 se uskutečnily legislativní volby ve Finsku a v Dánsku; Praví Finové oproti předchozím volbám téměř pětinásobně posílili a umístili se tak na 3. místě se ziskem 19 % hlasů a 39 / 200 mandátů, Dánská lidová strana zopakovala svou 3. pozici i v tomto klání a získala 12, 3 % hlasů a 22 / 179 mandátů. V případě Pravých Finů se spekovalo i o účasti na vládní koalici, kterou ale nakonec utvořily téměř všechny zbylé parlamentní strany. Dánská lidová strana se díky změně vládní koalice ocitla plně v opozici, avšak v minulém volebním období podporovala menšinovou vládu dánské pravice (Havlík 2011, Parties and Elections 2012).

Podobně orientované a úspěšné strany se nachází mj. také v Nizozemí a Švýcarsku. Geert Wilders se svojí Stranou pro svobodu skončil v roce 2010 na 3. místě, když od holandských voličů dostal 15, 5 % hlasů a 24 / 150 křesel. Na jeho hlasech závisel osud poslední menšinové vlády středo - pravice. Protože odmítl škrty navrhované koalici CDA a VVD, zapříčinil pád kabinetu (Presseurope 2012, Parties and Elections 2012). Největší úspěchy v celé Evropě však dlouhodobě sklízí Švýcarská lidová strana; legislativní volby vyhrála již potřetí za sebou, naposledy obdržela 28, 9 % hlasů a 54 / 200 mandátů. Dle místních zvyklostí se pokaždé zúčastnila vlády (Mediafax 2011, Parties and Elections 2012).

Za předpokladu, že se některému nacionálně – populistickému subjektu podaří získat důvěru dostatečného počtu frustrovaných voličů, není vyloučeno, že by mohl zasednout v parlamentních lavicích. Jak již bylo zmíněno, velkým konkurentem je v tomto směru KSČM, která doposud na krizích všeho druhu vydělávala nejvíce.

5.2. Integrace do jednoho subjektu

Sjednocení všech politických sil spadajících do rámce nacionálně – populistických vod představuje další nezbytnou podmínku k cestě do Poslanecké sněmovny. Jako velmi špatná cesta se ukázala spolupráce jednotlivých uskupení v rámci projektu Národní pětka, resp. Národní síly. Pokud si každý ze subjektů ponechá svou autonomii, má zpravidla tendenci

---

⁹⁷ Zásadní význam měla také otázka masového přistěhovalectví a bezpečnosti (srov. Havlík 2011). V České republice prozatím nemohou obdobné subjekty poukazovat na nadměrnou africkou a arabskou imigraci, na druhou stranu zde existuje již osvědčená „romská karta“.

ovlivňovat společné úsilí ve svůj vlastní prospěch. V případě Národní pětky byla za tento ze strany DS a NSJ obviněna Národní strana (srov. Bastl et al. 2011). Daleko perspektivnější alternativu představuje model, který popisuje bývalý ministerský předseda Miloš Zeman ve své knize „Jak jsem se mýlil v politice“. Místo, aby nejsilnější subjekt pohlcoval konkurenční formace jako celek, což by mohlo mít za následek určité subversivní tendence v celé straně, navrhuje „vyluxovat“ pouze perspektivní členstvo a o zbytek se nezajímat (Zeman 2005).

Již několik let participuje řada konzervativních, euroskeptických i nacionálně – populistických subjektů i jednotlivců na bázi tzv. „Akce D. O. S. T.⁹⁸“, která je jak personálně, tak ideově poměrně blízká prezidentu republiky. Čas od času se proto spekuluje⁹⁹, že se Václav Klaus po skončení druhého funkčního období postaví do čela politické strany vzešlé z tohoto prostředí, nebo ji alespoň svým jménem zaštití. Ačkoli se nejedná o možnost zcela nereálnou, jednotlivé existující subjekty nemají zejména v ekonomických, příp. zahraničně – politických otázkách příliš souhlasné postoje, což může představovat poměrně významný handicap.

Závěrem této části zbývá dodat, že název potencionálně úspěšné politické strany by se měl v každém případě vyhýbat slovu vlastenecká, národní apod. Jednak si česká veřejnost na tato přízviska příliš nepotrpí a jednak není vyloučeno, že by došlo záměně s jinými politickými (Národní strana) a zájmovými (Vlastenecká fronta) subjekty, jejichž mediální ohlas bývá obecně negativní.

5.3. Dostatek prostředků na činnost

Finanční stránka věci bezesporu velmi významně ovlivňuje faktor úspěchu i neúspěchu. V dnešní mediální době je takřka nemyslitelné vybudovat silnou strukturu bez alespoň minimálního finančního zajištění. Protože zájem o stranictví dlouhodobě klesá, jsou politické subjekty závislé více než na příspěvcích svých členů, zejména na bohatých sponzorech, kteří zpravidla nemají zájem na podpoře malých neparlamentních stran, jejichž šance na překročení 5% volební klauzule bývá nejistá.

---

⁹⁸ Akce D. O. S. T. (<http://www.akce-dost.cz/>).

⁹⁹ Např. v článku Kdo sjednotí „Klausovce“? (<http://www.ceskapozice.cz/domov/politika/kdo-sjednoti-%E2%80%9Eklausovce%E2%80%9C>) nebo Je to tu: Klausovci a euroskeptici jednali o společné straně, prezident to věděl (<http://euportal.parlamentnilisty.cz/ShowArticleMobile.aspx?id=8984>).

5.4. Charismatický vůdce

Osobnost lídra představuje pro nacionálně – populistické strany takřka alfu a omegu úspěchu. Protože jejich politický program cílí do značné míry na lidské emoce, je nezbytné, aby byl řečníkův projev srozumitelný, úderný a především přitažlivý. Jedině tak dokáže oslovit nové sympatizanty a případné voliče své strany (srov. Lukas, Smolík 2008). V České republice by se, z již zmíněných důvodů, v žádném případě nemělo jednat o „horkokrevného“ nacionalistu typu bývalého vůdce francouzské Národní fronty Jean Marie le Pena (srov. Frič a kol. 2008).

Předseda Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa Miroslav Sládek určité charisma měl a také díky velkému množství realizovaných mítinků a demonstrací se mu podařilo dočasně vystoupit na politické výsluní. Je však pravdou, že na konci 90. let 20. století přestala být jeho „komediálně – provokativní“ rétorika po chuti i mnohým členům a sympatizantům strany (srov. Mareš 2003). Ostatní lídři¹⁰⁰ nacionálně – populistických formací nebyli příliš výrazní, což se ukázalo být velkým handicapem. Určitým příslib do budoucna může představovat Jana Bobošíková, která v posledních volbách do Poslanecké sněmovny ukázala jako schopná vzbudit důvěru u přibližně 200 000 voličů.

5.5. Oslovení vhodného elektorátu

Jací voliči představují typické sympatizanty nacionálně – populistických stran? V případě subjektů spadajících do krajně – pravicové stranické rodiny jde především o muže bez vyznání¹⁰¹, kteří se rekrutují z nižší (dělníci nebo nezaměstnaní) a střední (živnostníci) třídy¹⁰² a bydlí ve větších sídlech. Většinou jde o osoby bez vyznání. V případě SPR – RSČ se však jednalo o obyvatele menších sídel, zejména v severních Čechách (Kreidl, Vlachová 1998).

---

¹⁰⁰ Miroslav Mareš (2003: 595) na adresu vůdčí osobnosti strany dodává: „*spíše je pravděpodobné, že by přišla z ne – ultrapravicové scény (může to být např. některý známý policista či státní zástupce, podnikatel, starosta apod.)* V tomto ohledu se jako další potencionální kandidát může jevit podnikatel česko – japonského původu Tomio Okamura, který má sympatie značné části veřejnosti.

¹⁰¹ Z tohoto důvodu je velmi problematické v tak ateistické zemi jako ČR odvozovat identitu jakékoli nacionálně – populistické strany primárně od nějakého náboženství, typicky křesťanství. Jako příklad lze uvést Národní sjednocení, které silně stavělo na katolické tradici, avšak potřebnou část křesťanských voličů ani oslovit nedokázalo (rozhovor s Milanem Fatkou, 16. dubna 2012).

¹⁰² Ačkoli se z ekonomického pohledu nachází většinou v levé až střední části spektra, jejich hodnotové preference na pomyslné ose liberalismus – autoritářství náleží výrazně do pravé části (srov. Kreidl, Vlachová 1999).

Podle politologa Michala Pinka pochází současný elektorát SBB z podobných končin České republiky, tj. ze především ze severních a západních Čech (Balík et al. 2010).

Měřeno optikou voličské zkušenosti, představují velmi významný rezervoár jak prvovoliči¹⁰³, tak nevoliči. Protože se již deset let pohybuje volební účast okolo 60 % oprávněných voličů¹⁰⁴, existuje tu obrovská skupina občanů, kteří mohou výrazně ovlivnit výsledek voleb. Podíl dlouhodobých nevoličů je přitom okolo 25 %, zbytek tvoří nevoliči „příležitostní“ (Lebeda et al. 2007). Pokud by se některé nacionálně – populistické straně podařilo vzbudit zdání, že je politickou silou, která může skutečně změnit situaci v ČR, není vyloučeno, že by mohla oslovit i část dlouhodobých nevoličů.

5.6. Pragmatická politika

Jestli má mít určitá nacionálně – populistická strana vůbec šanci se ve stranickém systému ČR etablovat, musí bezpodmínečně akceptovat zdejší podmínky, které jí tak jako tak dávají pouze malou naději na úspěch. Protože pozice KSČM jako dominantní protestní strany je prozatím neotřesitelná, musí tento subjekt kromě populismu nabízet rovněž alternativní vize a způsoby řešení současných problémů. Pouhá ostentativní kritika politiky „vládní garnitury“ by totiž mohla mít za následek, stejně jako v případě SPR – RSČ, její návrat mezi subjekty neparlamentní. Pokud máme spekulovat o možném zisku, s největší pravděpodobností by se pohyboval mezi 5 až 10 % hlasů. Jednalo by se tedy o subjekt malé až střední velikosti. Za určité konstelace nelze vyloučit ani možný koaliční potenciál této strany¹⁰⁵ (srov. Mareš 2003). I z tohoto důvodu by měl být její radikalismus přímo úměrný aktuální situaci, obecně však nižší, než můžeme sledovat v řadě okolních států. V České republice si totiž jen těžko lze představit situaci, aby kdy součástí vládního kabinetu byla

---

¹⁰³ Mladí lidé bývají politickému radikalismu nakloněni nejvíce. Když se rakouských parlamentních voleb v roce 2008 mohli poprvé účastnit také šestnáctiletí, celých 44 % z nich hlasovalo pro FPÖ (<http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2008/10/209726-rakousku-sestnacti.html>).

¹⁰⁴ Jedná se o volby do Poslanecké sněmovny. V případě voleb do Senátu či Evropského parlamentu je účast dramaticky nižší (viz. Volby.cz).

¹⁰⁵ Národní strana jednala v roce 2005 s Mirkem Topolánkem. Pokud by ve volbách do Poslanecké sněmovny uspěla, hodlala vstoupit do vládní koalice s ODS a KDU – ČSL (rozhovor s Michalem Ševčíkem, 6. dubna 2012).

strana, jejíž předseda¹⁰⁶ veřejně vyzývá k nasednutí do tanků a ke srovnání metropole sousedního státu, patrně se zemí.

6. ZÁVĚR

První třetina bakalářské práce „*Nacionálně – populistické politické strany v ČR: příčiny neúspěchu, podmínky etablování*“ byla věnována jak prvotnímu seznámení se s tématem, tak definování klíčových pojmů (nacionalismus, populismus, nacionální populismus), s nimiž jsme se v textu pracovali. Došlo i na vymezení termínů krajní pravice, radikalismus a extremismus, které s tématem nacionálně – populistických politických subjektů poměrně úzce souvisí.

Následující část textu se věnovala stručné charakteristice pěti nacionálně – populistických stran, jmenovitě se jednalo o Sdružení pro republiku – Republikánskou stranu Československa, Právo a Spravedlnost, Národní sjednocení, Národní stranu a Suverenitu – Blok Jany Bobošíkové. U každé strany byla zmíněna její geneze a historie, bližší vymezení v rámci nacionálně – populistických stran, programová profilace a na závěr shrnutí výsledků voleb do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu.

Poslední třetina pak patřila analýze příčin neúspěchu a podmínek etablování nacionálně – populistických politických stran v České republice. Protože kořeny současného stavu tkví hluboko v minulosti, zabývali jsme se situací obdobných politických subjektů v první československé republice. Zjistili jsme, že tohoto typu strany byly poměrně neúspěšné již tehdy, tudíž se nejedná o nic výjimečného, když se nacionálně – populistickým subjektům nedaří ani dnes. Dlouhodobě velkou roli hraje v tomto ohledu povaha většiny občanů České republiky, kteří, podobně jako jejich předkové, „národoveckým“ tendencím nikdy příliš neholdovali. Svůj význam má rovněž fakt, že ČR doposud patřila k etnicky stejnorodým zemím a proto jen málo voličů slyší na proticizineckou rétoriku nacionálně – populistických stran. Posledním významným faktorem, který stojí za dosavadním neúspěchem těchto subjektů, je možnost dostatečného výběru politických alternativ. Zejména KSČM představuje v tomto ohledu vážného konkurenta. Nelze však podceňovat vliv ani dalších stran¹⁰⁷.

---

¹⁰⁶ Jedná se o výrok předsedy SNS Jána Sloty na mítinku HZDS v březnu 1999. (<http://www.sme.sk/c/2181806/slota-pojdeme-do-tankov-a-zrovname-budapest.html>).

¹⁰⁷ SPR – RSC v roce 1998 nedosáhla na hranici 5 % mj. proto, že asi 1 % jejich voličů nakonec upřednostnilo ČSSD a zhruba 0,5 % ODS (Mareš 2003).

Protože nacionálně – populistické strany v ČR za normálních okolností (rozuměj v období stability a prosperity) s největší pravděpodobností uspět nemohou, jejich šance může výrazně posílit vyhocení společenské, politické a hospodářské situace. V praxi jim může velmi pomoci např. růst nezaměstnanosti nebo krize Evropské unie. Současnost a zejména budoucnost se proto jeví jako ideální příležitost pro jejich vzestup. Nezbytným předpokladem je však sjednocení všech, případně alespoň většiny, takových sil do jednoho subjektu. Pokud bude současně existovat více rovnocenných nacionálně – populistických stran, jejich potenciál se dramaticky sníží. Nelze opomenout ani otázku hmotného zabezpečení politického subjektu, která hraje rovněž velmi významnou roli. Úspěšná nacionálně – populistická strana se navíc nemůže obejít bez rétoricky zdatného vůdce, který svým osobním kouzlem dokáže zasáhnout posluchačské emoce. Následující bod je spojen s vhodným výběrem elektorátu. Zde velmi záleží na konkrétní profilaci strany. Je zřejmé, že Národní stranu volili jiné skupiny obyvatel, než v případě Suverenity – Bloku Jany Bobošíkové. Obecně se však jedná o lidi spíše nespokojené, kteří patří k nižším až středním sociálním vrstvám. Významné je rovněž oslovení nevoličů a prvovoličů. Posledním bodem, který stejně tak nelze zcela předjímat, je vedení realistické politiky a ideálně poučení se z chyb předchozích nacionálně – populistických subjektů.

Vzhledem k rozsahu bylo nutné řadu věcí pojmout jen povrchně. Do budoucna by stálo za to provést hlubší zkoumání zaměřené např. na jeden konkrétní, zde zmíněný, faktor. Podobně přínosná práce pak může být na téma proč, na rozdíl od nacionálně – populistických subjektů, uspěla jak v rámci v českých zemích, tak v novodobé České republice krajní levice, tj. Komunistická strana Československa a její nástupkyně Komunistická strana Čech a Moravy. V tomto ohledu naopak patříme na špici v rámci evropských států.

7. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Literatura:

- Balík, S. et al. 2007. *Politický systém českých zemí 1848 – 1989*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.
- Balík S. et al. 2010. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Balík, S. 2011. „Prvorepubliková a současná pravicová politika“. In: *Karel Kramář. 150 let od narození*. Ed. Loužek, M. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 23 – 32.
- Bastl, M. et al. 2011. *Krajní levice a krajní pravice v ČR*. Praha: Grada.
- Čechurová, J. 1999. *Česká politická pravice. Mezi převratem a krizí*. Praha: Lidové noviny.
- Černocho, F. et al. 2011. *Political Parties and Nationalism in Visegrad Countries*. Brno: International Institute of Political Science.
- Černý, P. 2008. *Právní ochrana před extremismem*. Praha: C. H. Beck.
- Fiala, P. ed. 1998. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.
- Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P. 2007. *Eurostrany. Politické strany na evropské úrovni*. Brno: Barrister & Principal.
- Frič, P. et al. 2008. *Vůdcovství českých elit*. Praha: Grada.
- Gellner, E. 2003. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Hainsworth, P. 2008. *The Extreme Right in Western Europe*. London: Routledge.
- Havlík, V., Kaniok, P. eds. 2006. *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.
- Heywood, A. 2008. *Politické ideologie*. Plzeň: Aleš Čenek.
- Hloušek, V., Kopeček, L. 2010. *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada.
- Hroch, M. 2009. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: SLON.
- Charvát, J. 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál.
- Ignazi, P. 2003. *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.

- Klicperová - Baker, M. et al. 2007. *Demokratická kultura v České republice. Občanská kultura, étos a vlastenectví ze srovnávacího pohledu*. Praha: Academia.
- Kupka, P., Laryš, M., Smolík, J. 2009. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.
- Lebeda, T. et al. 2007. *Voliči a volby 2006*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Lukas, J., Smolík, J. 2008. *Psychologie vůdcovství*. Brno: Computer Press.
- Mareš, M. 2003. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal.
- Miller, D. ed. 2003. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: Barrister & Principal.
- Nakonečný, M. 2006. *Český fašismus*. Praha: Vodnář.
- Pejčoch, I. 2011. *Fašismus v českých zemích: fašistické a nacionálněsocialistické politické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922 – 1945*. Praha: Academia.
- Perottino, M. 2005. *Francouzský politický systém*. Praha: SLON.
- Pšejja, P. 1999. „Nacionalistické strany v České republice“. In: *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Eds. Dančák, B., Fiala, P. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 73 – 79.
- Sartori, G. 2005. *Strany a stranické systémy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Sládek, M. 2006. *Nikdy se nevzdám, aneb jak jsem se nemýlil v politice*. Brno: Nakladatelství J. A. K.
- Strmiska, M. et al. 2005. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko – politických systémů*. Praha: Portál.
- Zeman, M. 2005. *Jak jsem se mýlil v politice*. Praha: Ottovo nakladatelství.

Internetové zdroje:

Všechny internetové zdroje jsou aktuální k 27. 4. 2012.

- Česká tisková kancelář. 2003. Volby 1920 – 1935. Dostupné z <http://m.ceskenoviny.cz/archiv/zpravy/volby-1920-1935/14778>).

- Frank, L. 2002. „Názory vybraných českých parlamentních politických strana na profesionalizaci ozbrojených sil České republiky“. *Defence and Strategy* 2002, 2. Dostupné z <http://www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6403>).
- Havlík, V. 2011. „Život a smrt pravicově – populistických stran v severní Evropě“. *Rexter* 2011, 1. Dostupné z <http://www.rexter.cz/zivot-a-smrt-pravicove-populisticky-stran-v%C2%A0severni-evrope/2011/05/05/>).
- Kreidl, M., Vlachová, K. 1999. „Sociální zázemí extrémní pravice v ČR“. *Sociologický časopis* 1999, 3. Dostupné z http://sreview.soc.cas.cz/uploads/795b32e5c20680c05740b46f763261130a8e11ac203_335KREVL.pdf).
- Kunštát, D. 2008. „Antisystémová identita KSČM“. *Sociologický webzin* 2008, 4. Dostupné z http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/151_socioweb_4_08.pdf).
- Kyloušek, J., Smolík, J. 2006. „Národní strana: resuscitace krajně – pravicové stranické rodiny? (případové studie marginální strany před volbami 2006)“. *Středoevropské politické studie* 2006, 1. Dostupné z <http://www.cepsr.com/index.php?ID=28>).
- Kyloušek, J., Smolík, J. 2008. „Krajní pravice v krajských volbách 2008“. *Středoevropské politické studie* 2008, 4. Dostupné z <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=352>).
- Mareš, M. 2000. „Zahraničně – politické koncepce české krajní pravice“. *Středoevropské politické studie* 2000, 1. Dostupné z <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=132>).
- Mareš, M., Vejvodová, P. 2010. „Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany“. *Rexter* 2010, 2. Dostupné z <http://www.rexter.cz/delnicka-strana-profil-ceske-pravicove-extremisticke-strany/2010/11/07/>).
- Mediafax. 2011. „Švýcarské volby vyhrála protipřistěhovalecká strana“. Dostupné z <http://www.mediafax.cz/zahranici/3305744-Svycarske-volby-vyhrala-protipristehovalecka-strana>).
- Nejvyšší správní soud. 2008. Rozhodnutí o pozastavení činnosti politické strany Republikáni Miroslava Sládka. Dostupné z

http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2007/0029_0Pst_0700037A_preveden_o.pdf).

- Pehe, J. 2011. „Unikne Česko populistické hrozbě?“. Dostupné z <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/unikne-cesko-populisticke-hrozbe>).
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. 1996. 3. schůze, 25. července 1996. Dostupné z <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/003schuz/s003017.htm>).
- Presseurop. 2012. „Geert Wilders objevuje Evropu“. Dostupné z <http://www.presseurop.eu/cs/content/article/1873221-geert-wilders-objevuje-evropu>).
- Rataj, J. 2006a. „Vize české nacionální politiky v soudobých konceptech krajní pravice v České republice“. In: III. Kongres českých politologů, Olomouc 8 - 10. 9. 2006. Ed. Němec, J., Šústková, M. Praha – Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, 2006, 170-191. Dostupné z http://www.janrataj.cz/modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=15).
- Rataj, J. 2006b. „Návrat a nástup. Český koncept krajně pravicového řádu za druhé republiky“. Politologická revue 2006, č. 1, 54 – 80. Dostupné z http://www.janrataj.cz/modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=13).
- Smolík, J. 2010. „Česká krajní pravice ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009“. Rexter 2010, 1. Dostupné z <http://www.rexter.cz/ceska-krajni-pravice-ve-volbach-do-evropskeho-parlamentu-v-roce-2009/2010/05/03/>).

Další zdroje:

Rozhovor s Michalem Ševčíkem, 6. dubna 2012.

Rozhovor s Milanem Fatkou, 16. dubna 2012.

8. SEZNAM ZKRATEK

BNP	Britská národní strana
BZÖ	Svaz pro budoucnost Rakouska
ČHNJ	České hnutí za národní jednotu

ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DS	Dělnická strana
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti
EP	Evropský parlament
FPÖ	Svobodomyšlná strana Rakouska
HZDS	Hnutí za demokratické Slovensko
KDU – ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
ĽS - HZDS	Lidová strana – Hnutí za demokratické Slovensko
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NATO	Severoatlantická aliance
NOF	Národní obec fašistická
NS	Národní strana
NSJ	Národní sjednocení
NSS	Nejvyšší správní soud
ODS	Občanská demokratická strana
PaS	Právo a Spravedlnost (Česko)
PiS	Právo a Spravedlnost (Polsko)
PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
RMS	Republikáni Miroslava Sládka

RSZML	Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu
SBB	Suverenita – Blok Jany Bobošíkové
SL FS	Sněmovna lidu Federálního shromáždění
SN FS	Sněmovna národů Federálního shromáždění
SNS	Slovenská národní strana
SPR – RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SSO	Strana svobodných občanů